

458

ΕΚΘΕΣΙΣ ΤΩΝ ΕΛΛΗΝΟΔΙΚΩΝ

Μ. ΜΕΛΛΑ ΚΑΙ Ν. ΛΥΤΡΑ

ΕΠΙ ΤΩΝ ΕΚΤΕΘΕΝΤΩΝ ΕΡΓΩΝ

ΤΗΣ

ΖΩΓΡΑΦΙΚΗΣ

ΚΑΤΑ ΤΗΝ Γ' ΠΕΡΙΟΔΟΝ

ΤΩΝ ΟΛΥΜΠΙΩΝ

ΕΝ ΑΘΗΝΑΙΣ,

ΤΥΠΟΣ ΕΛΛΗΝΙΚΗΣ ΑΝΕΞΑΡΤΗΣΙΑΣ

1875.

703 4 GR 1875

ΕΚΘΕΣΙΣ ΤΩΝ ΕΛΛΗΝΟΔΙΚΩΝ

Μ. ΜΕΛΑ ΚΑΙ Ν. ΔΑΪΤΡΑ

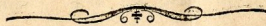
ΕΠΙ ΤΩΝ ΕΚΤΕΘΕΝΤΩΝ ΕΡΓΩΝ

ΤΗΣ

ΖΩΓΡΑΦΙΚΗΣ

ΚΑΤΑ ΤΗΝ Γ' ΠΕΡΙΟΔΟΝ

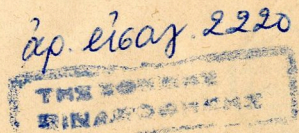
ΤΩΝ ΟΛΥΜΠΙΩΝ

ΕΝ ΑΘΗΝΑΙΣ,

ΤΥΠΟΙΣ ΕΛΛΗΝΙΚΗΣ ΑΝΕΞΑΡΤΗΣΙΑΣ

1875.

ΤΩ: ΑΝΑΓΝΩΣΤΗ.

Διορισθέντες τῆ ἁ Μαΐου 1875 ὑπὸ τοῦ Ὑπουργείου Ἑλληνοδικαί τοῦ Α' τμήματος τῆς ΙΑ' Συναγωγῆς ἐν τῇ Ἐκθέσει τῶν Ὀλυμπίων, ἐνησχολήθημεν ἀμέσως περὶ τὸ ἀνατεθὲν ἡμῖν ἔργον, καὶ μετὰ ἐπισταμένην ἐξέτασιν τῶν ἐκτεθειμένων πρωτοτύπων ἔργων τῆς ζωγραφικῆς συνετάξαμεν τὴν κατωτέρω ἐκθεσιν.

Ἐπειδὴ ἔμωσ ἡ ἔκθεσις ἡμῶν αὕτη δὲν ἐγένετο γνωστὴ εἰς τὸ γενικὸν Συνέδριον τῶν Ἑλληνοδικῶν διὰ λόγους, τοὺς ὁποίους δὲν θέλομεν νὰ γνωρίζωμεν, καὶ οἱ ὁποῖοι ἤκιστα βεβαίως ἐνδιαφέρουσι τὸ κοινόν, ἐθεωρήσαμεν εὐλογον νὰ δημοσιεύσωμεν αὐτὴν· διότι ἂν τυχὸν τὸ Συνέδριον τῶν Ἑλληνοδικῶν ἐπενέγκῃ κρίσεις ἀλλοίας τῶν ἡμετέρων, καὶ ἀπονείμῃ βραβεῖα εἰς ἔργα, ἅτινα ἡμεῖς δὲν ἐθεωρήσαμεν ἄξια βραβεύσεως, δὲν ἐπιθυμοῦμεν τὴν εὐθύνην νὰ φέρωμεν ἡμεῖς, τοὺς ὁποίους τέως τὸ κοινόν ἐγνώριζεν ὡς Ἑλληνοδικὰς τῆς καλλιτεχνικῆς Συναγωγῆς τῶν Ὀλυμπίων.

Εἰς τὴν ἀπονομὴν τῶν βραβείων, ὡς θέλει παρατηρήσει κατωτέρω ὁ ἀναγνώστης, εἴμεθα ὅσον τὸ δυνατόν φειδωλοί, διότι πρεσβεύομεν, ὅτι τὰ μὴ προσηκόντως ἀπονεμόμενα βραβεῖα βλάπτουσι οὐ μόνον τὴν τέχνην αὐτὴν, στρεβλόντα τὴν περὶ τοῦ καλοῦ ἔννοιαν τοῦ κοινοῦ, ἀλλὰ βλάπτουσι συγχρόνως καὶ τοὺς καλλιτέχνας, ἐκείνους, οἵτινες οὐδὲ ὅλως ἐμπνέονται ὑπὸ τοῦ θείου αἰσθηματος τοῦ καλοῦ, καὶ οἵτινες, βραβευόμενοι εἴτε ἐξ ἀγνοίας, εἴτε ἐξ ἐπιεικείας, εἴτε ἐξ ἄλλων ἀφορμῶν, ἐξακολουθοῦσι παράγοντες ἔργα κακότεχνα, ἐνῶ ἄλλως ἤθελον ἴσως ἐπιδοθῆ εἰς ἕτερον βιοποριστικὸν ἐπάγγελμα πρὸς ὄφελος καὶ αὐτῶν τῶν ἰδίων καὶ τῆς πατρίδος των.

ΣΥΝΑΓΩΓΗ ΙΔ'.

ΚΑΛΛΙΤΕΧΝΙΑ.

Γ Μ Η Μ Α Α' Ζ Ω Γ Ρ Α Φ Ι Κ Η.

Τὰ κατὰ τὴν γ' Ὀλυμπιακὴν ἔχθεσιν πρωτότυπα ἔργα τῆς ζωγραφικῆς, τὰ ἀναγόμενα εἰς τὴν ἐλαιογραφίαν καὶ ὑδρογραφίαν ὡς πρὸς τὸν ἀριθμὸν αὐτῶν καὶ ὡς πρὸς τὸν ἀριθμὸν τῶν ἐχθετῶν εἰσιν εὐάριθμα. Παρατηρεῖται δὲ μόνον κατὰ τὴν παροῦσαν περίοδον πληθὺς ἀντιγράφων γενομένων ἐν Εὐρώπῃ ἐκ διαφόρων εἰκόνων ἐπιφανῶν ζωγράφων.

Τὰ ἐκτεθέντα ἔργα ἐν συνόλῳ λαμβανόμενα μαρτυροῦσιν ὅτι ἡ ζωγραφικὴ οὐπω ἔρριψε βαθείας ρίζας ἐπὶ τοῦ κοινωνικοῦ ἐδάφους τῆς ἡμετέρας πατρίδος καὶ ὅτι ἡ τροφή, ἦν ἄχρι τοῦδε ἔλαβε δὲν ἦτο γενναία, οὐδὲ ἡ θεραπεία αὐτῆς ἐπιμελὴς καὶ πεφροντισμένη. Εἰς πάσας τὰς ἐκτεθειμένας εἰκόνας οὐδεμία παρατηρεῖται ἐνότης, εἰσὶ πᾶσαι ἔργα μεμονωμένης ἀτομικῆς ἐργασίας, οὐδὲ διαφαίνεται εἰς αὐτὰς τύπος ἐθνικοῦ ἐργαστηρίου. Τὸ φαινόμενον δὲ τοῦτο πρέπει νὰ ἐλκύσῃ τὴν προσοχὴν τῶν ἐνδιαφερομένων ὑπὲρ τῆς προόδου τῶν καλῶν τεχνῶν ἐν Ἑλλάδι. Εἶναι ἀληθὲς ὅτι ἐν τῇ αἰθούσῃ τῆς ἐκθέσεως δὲν εἶναι ἐκτεθειμένα ἔργα πάντων τῶν Ἑλλήνων καλλιτεχνῶν· ὑπάρχουσί τινες, εὐάριθμοι ἄλλως, οἵτινες κατ' ἀνάγκην διαμένοντες ἐν Εὐρώπῃ,

ἔνθα εὐδοκίμως πάνυ ἀσκοῦσι τὴν ζωγραφικὴν, δὲν ἐξέθεσαν ἔργα· καὶ τοῦτο ἔμως ἂν συνέβαινεν ἤθελεν ἴσως κοσμηθῆ πλειότερον ἢ αἰθουσα τῆς Ἐκθέσεως δι' ἔργων καλλιτέρων καὶ τεχνικωτέρων, δὲν ἤθελεν ὁμῶς τὸ παράπαν καταδειχθῆ ὅτι ἡ ἐπανακάμψασα τέχνη εἰς τὴν ὠραίαν αὐτῆς πατρίδα εὗρεν αὐτόθι τὴν προσήκουσαν θεραπείαν.

Βεβαίως ὅπως αἱ καλαὶ τέχναι ἐν τῇ ἀναγεννηθείσῃ Ἑλλάδι προαχθῶσι καὶ τοῦ χρόνου προϊόντος μορφωθῆ ἔθνικόν ἐργαστήριον, καθ' ἃ ἀνωτέρω εἶπομεν, ἐν ᾧ νὰ ὑποτυπωθῆ καὶ ἐν τῇ τέχνῃ, ὡς ἐν τῇ γλώσσῃ, τὸ φρόνημα καὶ ὁ χαρακτήρ τοῦ Ἑλλήνος, ἀπαιτεῖται χρόνος καὶ χρόνος μακρός, ἐδικαιούμεθα ὅμως νὰ ἐλπίζωμεν πλειότερους καὶ ἀξιολογωτέρους καρπούς τῶν μέχρι τοῦδε παρουσιαζομένων μετὰ μακρὰν πάροδον ἐτῶν, ἀφ' ἧς ἡ τῶν καλῶν τεχνῶν διδασκαλία ἐθεωρήθη ἐπ' ἀνάγκης νὰ εἰσαχθῆ εἰς τὴν Ἑλλάδα.

Ἀνατεθείσης ἡμῖν τῆς ἐντολῆς νὰ κρίνωμεν τὰ παρουσιασθέντα καλλιτεχνικά ἔργα τῆς ζωγραφικῆς, θεωροῦμεν καθήκον νὰ προτάξωμεν βραχείας παρατηρήσεις περὶ τῶν αἰτίων τῆς τέως ἀτελοῦς παρ' ἡμῖν ἀναπτύξεως τῆς τέχνης ταύτης, ὑποδείξωμεν δὲ κεφαλαιωδῶς τὰ μέσα, ἅτινα κατὰ τὴν ἡμετέραν γνώμην νομίζομεν ἱκανὰ πρὸς ἐπίβρωσιν αὐτῆς καὶ βελτίωσιν. Τοῦτο δὲ πράττομεν ὀρμώμενοι ἐκ τῆς σκέψεως ὅτι αἱ ἐκθέσεις, καὶ μάλιστα αἱ τοπικαί, διδάσκουσι μὲν διὰ τῆς θέας τῶν ἐκτεθειμένων ἔργων, ἀλλὰ πρὸς τοῦτοις καὶ διὰ τῶν γενικῶν παρατηρήσεων ἐπὶ τῶν διαφόρων συναγωγῶν καὶ διὰ τῶν εἰδικῶν κρίσεων ἐπὶ τῶν βραβευμένων ἀντικειμένων, ἃς ἐπιφέρουσιν οἱ ἐκάστοτε διοριζόμενοι εἰδικοί κριταί.

Καὶ ἐν πρώτοις νομίζομεν ὅτι ἡ ζωγραφικὴ καὶ γλυπτικὴ ἀσκούμεναι ὡς ἐλευθέριοι τέχναι αὐταὶ καθ' ἑαυτάς, μὴ οὔσαι δὲ ὑπηρετικαὶ κοινωνικοῦ τινος σκοποῦ, οἷον τῆς

θηρησκείας ἢ τῆς πολιτείας, ὡς ἐν τῇ ἀρχαιότητι, δέον νὰ τύχῃσι τῆς κυβερνητικῆς ἐμφυχώσεως· ὡς τοιαύτην δὲ ἐννοοῦμεν οὐχὶ τὴν διὰ χρημάτων μονομερῆ ὑποστήριξιν διὰ τῆς παραγγελίας ἔργων, ἢ ἄλλως πως, διότι τοιαύτη προστασία δύναται νὰ λάβῃ προσωπικὸν χαρακτῆρα καὶ παραβλάβῃ τὴν ἀπαιτουμένην ἀμεροληψίαν εἰς τὴν ἐν γένει προστασίαν τῆς τέχνης ἐν τῷ κράτει, ἀλλὰ διὰ γενικωτέρας προστασίας. Ὡς τοιαύτην δὲ θεωροῦμεν πρῶτον τὴν ἀναδιοργάνωσιν τῆς ἐν τῷ Ἑθνικῷ Πολυτεχνικῷ Σχολείῳ, τῷ μόνῳ ἐν τῇ Ἀνατολῇ, διδασκαλίας τῶν καλῶν τεχνῶν, καὶ τὴν παροχὴν πάσης εὐκολίας καὶ ἀφθονωτέρων μέσων πρὸς τελειοτέραν ἐκμάθησιν. Πλὴν τούτου δὲ πρέπει νὰ σκεφθῆ ἡ κυβέρνησις καὶ περὶ συστάσεως ἐτέρου σχολείου, ἐν ᾧ διδάσκονται τὰ κατὰ τέχνην καὶ οἱ τεχνῖται καὶ οἱ μὴ τεχνῖται, ἐννοοῦμεν δὲ τὴν σύστασιν Πινακοθήκης πρὸς σπουδὴν τῶν τεχνιτῶν οὐ μόνον, ἀλλὰ καὶ τοῦ κοινοῦ. Ὅτι αἱ βιβλιοθήκαι καὶ πᾶσαι αἱ ἐπιστημονικαὶ συλλογαὶ εἰσὶ διὰ τοὺς ἀσχολουμένους εἰς ἐπιστημονικὰς μελέτας, τοῦτο αἱ πινακοθήκαι καὶ γλυπτοθήκαι διὰ τοὺς ζωγράφους καὶ γλύπτας· καὶ μὲν διδάσκαλος καὶ ποδηγέτης αὐτῶν εἶναι ἡ ἀνεξάντλητος φύσις, ἐν ταῖς πινακοθήκαις ὁμῶς καὶ ταῖς γλυπτοθήκαις, ἐν τοῖς ἀρχαιολογικοῖς μουσείοις ἀναπτύσσεται ὁ τεχνίτης διὰ τῆς ἀδιακόπου μελέτης καὶ παρατηρήσεως, ἐν αὐταῖς ἀναπεροῦται ἡ φαντασία τοῦ πρὸς εὔρεσιν θεμάτων, πρὸς καταλληλοτέραν ἐκθεσιν αὐτῶν, ἐν αὐταῖς θερμαίνεται τὸ φρόνημα τοῦ κοινοῦ ὑπὲρ τῶν ὠραίων τεχνῶν, μετεωριζόμενον ἀπὸ τῆς σφαίρας τῶν ὑλικῶν φροντίδων εἰς ὑψηλοτέραν καὶ εὐγενεστέραν, εἰς ἣν μετεφέρει αὐτὸ λεληθότως ὁ μυστηριώδης τῆς τέχνης ἔρως· οὕτω δὲ μικρὸν κατὰ μικρὸν γεννᾶται ἡ ζωηρὰ ἐπιθυμία τῆς κτήσεως καλλιτεχνημάτων ἐν ταῖς πινακοθήκαις καὶ γλυπτο-

θήκαις τέλος διδάσκειται ἡ ἐλλείπουσα παρ' ἡμῶν τεχνοκριτική. Πῶς δύναται νὰ εὐδοκιμήτῃ τεχνίτης ἐν χώρᾳ ἔστω ἔτι αὕτη εἶναι ἡ ἰδία αὐτοῦ πατρίς, ὁπόταν δὲν εὐρίσκη ἐν αὐτῇ τὸ κοινὸν ἐκτιμητὴν τῆς ἀξίας του, δὲν ἀκούη κρίσεις πεφωτισμένας ἐπὶ τῶν ἔργων του, δὲν ἀνταμειβῶνται τέλος οὔτε ἠθικῶς, οὔτε ὑλικῶς οἱ κόποι του, ἀλλ' ἀναγκάζεται ἢ ν' ἀποδημῇ διαρκῶς ἢ ν' ἀναζητῇ εἰς τὰς ἀγορὰς τῆς Εὐρώπης ἀγοραστὰς τῶν ἔργων του; Ἐὰν μελετήσωμεν τὴν ἱστορίαν τῆς τέχνης εἰς τὰ κράτη ἐν οἷς σήμερον ἀκμάζει θέλωμεν ἰδεῖ ὅτι ἡ πρόοδος αὐτῆς συνεβάδισε μὲν μετὰ τῆς γενικῆς προόδου ἐκάστου ἔθνους, αἱ κυβερνήσεις ὅμως προστρέξασαι ἐχορήγησαν προστασίαν ἰδίαν εἰς τὰς ὠραίας τέχνας, διότι ὁ κλάδος οὗτος τῆς κοινωνικῆς δραστηριότητος συντελεῖ τὰ μέγιστα εἰς τὴν καθόλου ἐθνικὴν ἀνάπτυξιν καὶ πρόοδον. Τρανῆ δὲ ἀπόδειξις τῶν λόγων μας εἶναι ἡ παρὰ τοῦ Περικλέους ἐπιτυχῆς θυσία τῶν προσόδων τῆς Ἀθηναϊκῆς πολιτείας ὑπὲρ τῶν τεχνῶν. Αἱ καλὰ τέχνηαι ὅμως ἐν Ἑλλάδι σήμερον, ἐνῶ δὲν ἀντλοῦσιν ἐκ τοῦ τόπου ἄφθονον τὴν ἱκμάδα τῆς συντηρήσεως αὐτῶν καὶ προαγωγῆς, σμικρὰς ἔτυχον καὶ γλίσχρας προστασίας ὑπὸ τῶν κυβερνήσεων, διότι τὸ μὲν μικρὰ καὶ ἀνεπαρκῆ χορηγοῦνται μέσα εἰς τὴν ἐν τῷ Πολυτεχνείῳ διδασκαλίαν αὐτῶν, τὸ δὲ ὁσάκις ἡ κυβέρνησις ἢ οἱ δῆμοι ἀναλαμβάνουσι τὴν ἀνέγερσιν δημοσίων κτιρίων, ἐν οἷς εἶναι δυνατόν νὰ τεθῶσιν ἔργα γλυπτικῆς ἢ ζωγραφικῆς, ὑπὸ κακῶς ἐννοουμένου πνεύματος οικονομίας παραλείπουσι πᾶσαν καλλιτεχνικὴν διακόσμησιν.

Ἐὰς συγχωρηθῇ δι' ὑμῶν ἐνταῦθα παρεκβαίνουσι νὰ προσθέσωμεν εἰδικώτερον ὅτι αἱ ὠραῖαι τέχνηαι, ἐνθα σπουδαίως καλλιεργοῦνται, εἶναι πλοῦτος ἐθνικός· διότι δι' αὐτῶν τρέφεται σήμερον κατὰ μέγα μέρος ἡ βιομηχα-

νικὴ δραστηριότης τῶν ἐθνῶν, καὶ σπουδαία χορηγεῖται συμβολὴ εἰς τὴν ἑλλην βιομηχανικὴν κίνησιν. Ἡ ἐπίδρασις τῶν καλῶν τεχνῶν ἐπὶ τῆς βιομηχανίας καὶ ἐν τῇ ἀρχαιότητι μὲν ἐν μέρει, πρὸ πάντων ὅμως ἐπὶ τῶν καθ' ἡμᾶς χρόνων εἶναι καταπληκτικὴ· στενότατος δ' ἐβρίφη καὶ ἀδιάβροχτος μεταξὺ ἀμφοτέρων σύνδεσμος. Ἡ ἀγορὰ σήμερον ἀνοίγει τοὺς κόλπους της εἰς τὸν παραγωγόν, τὸν κομψότερον παράγοντα καὶ ὠραιώτερον, εἰς τὸν κατορθώσαντα νὰ ἐνώσῃ τὸ χρήσιμον μετὰ τοῦ ὠραίου, εἰς τὸν ἐπιμεληθέντα ὅπως τὰ ἔργα του, οἰαδήποτε καὶ ἂν ὦσιν, ἔχωσι μορφήν καλλιτεχνικὴν. Προτιμᾷ τις σήμερον, ἐπὶ παραδείγματος, νὰ ἔχη ἐν τῷ δωματίῳ αὐτοῦ ἐστρωμένον τάπητα καλλιτεχνικῶς διηνηθισμένον, ἐφ' οὗ ἡ εὐρυθμία τῶν γραμμῶν ν' ἀμιλλᾶται πρὸς τὴν ἀρμονίαν τῶν χρωμάτων, ἢ τάπητα μονόχρουν ἢ καὶ ἀκόμψως κεχρωματισμένον, προτιμᾷ νὰ ἔχη λυχνίαν στηριζομένην ἐπὶ τῆς χειρὸς ὀρειχαλκίνου τινοῦ ἀγαματίου, παρὰ λυχνίαν ἔχουσαν λυχνοστάτην ἀπλοῦν κυλινδρικὸν στῦλον. Εἰς πάσας δὲ τὰς τέχνας εἰσεχώρησεν ἡ χεὶρ τῆς καλλιτεχνίας, διότι δι' αὐτῆς καὶ μόνῃς ἡ ἀκομψὸς ὕλη, μεταμρφουμένη ὑπὸ τοῦ ἐργάτου εἰς χρήσιμον τοῦ βίου ἀντικείμενον, λαμβάνει τὸν τύπον τοῦ κομψοῦ καὶ τοῦ ὠραίου. Πῶς ὅμως ὁ ἐργάτης, ὁ χειρῶναξ, ὁ ἀπλοῦς τεχνίτης θὰ κατορθώσῃ τοῦτο; πῶς δύναται νὰ κατορθωθῇ ὥστε νὰ θεωρῇ ἐκάστοτε ἀπαραίτητον ὅπως τὰ ἔργα αὐτοῦ ὦσι κομψὰ καὶ ὠραῖα; Διὰ τῆς προστασίας καὶ ἐμψυχώσεως τῶν ὠραίων τεχνῶν, διὰ τῶν κατ' ἔτος, ὅταν αὐξήσῃ ὁ ἀριθμὸς τῶν καλλιτεχνῶν, καλλιτεχνικῶν ἐκθέσεων, διὰ τῆς συστάσεως πινακοθήκης καὶ γλυπτοθήκης, ὧν τὴν ἐπὶ τῆς κοινωνίας καθόλου σωτήριον ἐπίδρασιν ἀνωτέρω περιεγράψαμεν. Πλὴν δὲ τούτων διὰ τῆς διδασκαλίας, τῆς ὅσον οἷόν τε ἐντελοῦς

ἐν τῷ Σχολείῳ τῶν Τεχνῶν καὶ ἐν τοῖς Δημοτικοῖς σχολείοις, τῆς κοσμηματογραφίας καὶ ἰχθυογραφίας, παρεκτεινομένης τῆς διδασκαλίας αὐτῶν μέχρι τῶν Ἑλληνικῶν σχολείων· διότι ἐκ τῶν δύο τούτων σταδίων τῆς κατωτέρας ἐκπαιδεύσεως ἐξέρχονται συνήθως τὰ διὰ τέχνας προωρισμένα τέχνα τοῦ λαοῦ.

Ταῦτα πάντα ὅπως ἐπέλθωσιν ἀνάγκη ἢ κυβέρνησις σπουδαίως καὶ ἐμβριθῶς μελετῶσα τὸ κοινωνικὸν τοῦτο πρόβλημα νὰ σπεύσῃ εἰς ἐπικουρίαν. Ἡ δαπάνη δέ, ἣν ἤθελεν ἀπαιτήσῃ ἡ ἐργασία αὕτη εἶναι μηδαμινὴ ἀπέναντι τῶν ὑλικῶν καὶ ἠθικῶν ὠφελειῶν, ἃς ἡ χώρα ἡμῶν θέλει ἀποκτήσῃ.

Μετὰ τὰς ὀλίγας ταύτας παρατηρήσεις, ἃς ἐγράψαμεν μᾶλλον ὅπως δώσωμεν ἀφορμὴν εἰς συζητήσεις καὶ σκέψεις ἐπὶ τοῦ προκειμένου θέματος, ἢ πρὸς ἐπιστημονικωτέραν αὐτοῦ ἀνάπτυξιν, προβαίνομεν εἰς τὴν κρίσιν ἡμῶν ἐπὶ τῶν ἐκτεθέντων πρωτοτύπων ἔργων. Λέγομεν δὲ πρωτοτύπων, διότι τὰ ἀντίγραφα δὲν θέλομεν λάβει ὑπ' ὄψιν, καθότι ἢ ἐπὶ τούτων κρίσις, ὡς ἔργων καλλιτεχνικῶν, δὲν εἶναι σκοπὸς ἡμῶν· ἢ κρίσις δ' αὐτῶν ὡς ἔργων καθαρᾶς ἀντιγραφῆς εἶναι ἀδύνατος, ἅτε μὴ ὑπαρχόντων ἐνταῦθα τῶν πρωτοτύπων. Ἡ Ἐκθεσις δὲ τῶν Ὀλυμπίων κύριον προτίθεται σκοπὸν νὰ καταδείξῃ τὴν πρόοδον ἐπὶ τῶν διαφόρων κλάδων τῆς ἐθνικῆς ἀναπτύξεως, ἣν μόνον κατάδηλον ποιοῦσι τὰ πρωτότυπα ἔργα ἢ καὶ τὰ ἀντίγραφα ἢ αἱ ἀπομιμήσεις, καθόσον αὐταὶ δύνανται νὰ γίνωσιν ἐν Ἑλλάδι ὡς ἐγγῶριος βιομηχανία.

Καὶ ἐκ τῶν πρωτοτύπων δ' ἔργων περιγράφομεν τὰ μᾶλλον ἄξια λόγου, ἐκεῖνα δηλαδή, ἐν οἷς καταφαίνεται, ὅτι οἱ ἐργάται αὐτῶν εἰσιν εἰδήμονες τῶν κανόνων τῆς τέχνης των. Ἐν τοῖς τοιούτοις δὲ εἰσὶν οἱ ἐξῆς:

Ἐν τῇ ἐλαιογραφίᾳ.

II. Δ. ΠΑΝΤΑΖΗΣ. Ἐξέθηκε τρεῖς εἰκόνας.

1) Παριστῶσαν καρπούς ἐπὶ τραπεζῆς. Ὁ τεχνίτης ἐν τῇ εἰκόνι ταύτῃ ἐπέτυχεν ὡς πρὸς τὴν ἀληθειαν τῶν εἰκονιζομένων καρπῶν, καὶ ὡς πρὸς τὴν ἀρμονικὴν αὐτῶν ἐν συνόλῳ παράστασιν περὶ τὸ χρῶμα καὶ τὸ σχῆμα, κυρίως δὲ ὡς πρὸς τὸ χρῶμα, καὶ ἐκ τούτου ἢ παρὰ τῷ θεατῇ διεγερσις τῆς ἐντυπώσεως ἰσχυρά. Τὸ ἔργον τοῦτο μαρτυρεῖ τεχνίτην καλῶς γινώσκοντα τὰς ἀπαιτήσεις τῆς τέχνης καὶ ἐμπορούμενον ὑπὸ καλλιτεχνικοῦ αἰσθήματος.

2) Κεφαλὴν νεάνιδος κρατούσης κάνιστρον ἀνθέων. Ἡ ἐν γένει διακόσμησις τῆς γραφῆς ταύτης εἶναι μετὰ πολλοῦ καλλιτεχνικοῦ αἰσθήματος ἀπειργασμένη. Διαπρέπει δὲ ἡ εἰκὼν αὕτη κυρίως διὰ τὴν καλὴν αὐτῆς ἔκφρασιν καὶ τὴν ἀρμονίαν τοῦ χρωματισμοῦ. Αἱ χεῖρες μόνον ἔπρεπε νὰ ᾤσιν ὑποτετυπωμένα (modelées) μετὰ πλείονος προσοχῆς καὶ ἀκριβείας.

3) Προσωπογραφίαν ἐαυτοῦ. Ὡς πρὸς τὴν ὁμοιότητα ἐπιτυχῆς καὶ τὴν ὑποτύπωσιν (modelage). Εἰς τὴν εἰκόνα ταύτην ἠθέλησεν ὁ τεχνίτης νὰ ἐργασθῇ κατὰ τὴν Φλαμανδικὴν σχολήν, ἀλλὰ κατέστησε τὸ σκοτεινὸν τῆς εἰκόνης τόσον ὑπερβολικόν, ὥστε ἐστέρησεν αὐτὴν τοῦ ἀληθοῦς τόνου, ὅπερ ἠλάττωσεν ἐπομένως τὴν δύναμιν αὐτῆς.

ΑΛΤΑΜΟΥΡΑΣ. Σκηνογραφίαν θαλασσίαν. Ἡ σύνθεσις τῆς ὅλης σκηνογραφίας ἔχει καλῶς. Ὁ τόνος τῆς παραστάσεως τοῦ ὕδατος ὑπερτερεῖ τοῦ τῶν λοιπῶν μερῶν, ἐνθα ἔπρεπε νὰ ᾔτο θερμότερος. Παρατηροῦμεν δὲ προσέτι ὅτι ἢ πρὸς τὰ ἀριστερὰ τοῦ εἰκονιζομένου τοπίου εἰκονισθεῖσα φρεγάτα ἔπρεπε ἢ νὰ ἔλλειπεν

ἢ νὰ ἦτο γραφικωτέρα, διότι ὡς ἤδη ἔχει δὲν δίδει πολλήν δύναμιν εἰς τὴν γραφικότητα τοῦ τοπίου, ὅπερ ἄλλως δὲν στερεῖται ποιήσεως. Ἐκ τῆς εἰκόνος ταύτης δεικνύει ὁ τεχνίτης ἀγαθὰς ἐλπίδας ἐπιτυχίας εἰς τὸν κλάδον τοῦτον τῆς ζωγραφικῆς.

Ν. ΦΑΡΜΑΚΙΔΗΣ. Εἰκόνα παριστῶσαν Ρῆγα τὸν Φεραῖον ἀπαγγέλλοντα τὰ ποιήματα αὐτοῦ εἰς τοὺς Ἑλληνας. Ἡ ὑπόθεσις τῆς εἰκόνος ἐπιτυχῆς καὶ φιλόπατρις, ἡ ἐκτέλεσις ὅμως αὐτῆς σφάλλει ὡς πρὸς τὴν κανονικότητα τῆς συνθέσεως καὶ τὸ σχέδιον στερεῖται ἐπίσης ἀληθοῦς χρωματισμοῦ καὶ ἐνότητος. Ἡ στάσις τοῦ Ρῆγα εἶναι μᾶλλον θεατρικὴ καὶ λίαν ἐπιδεικτικὴ. Μερικὰ μόνον τῶν συμπλεγμάτων τῆς εἰκόνος εἰσὶν ὅπως αὐτῶν καλῶς συντεταγμένα.

ΧΑΡΑΛΑΜΠΟΣ ΠΑΧΥΣ. Ἐξέθηκε τέσσαρας εἰκόνας.

1) Εἰκόνα παριστῶσαν τὸν Σουλιάτην καλόγηρον Σαμουήλ, καθ' ἣν στιγμήν ἐν Κιάφα ἐπερχομένου τοῦ ἐχθροῦ θέτει πῦρ εἰς πυρίτιδα. Ἡ ὑπόθεσις τοῦ τεχνίτου καλὴ καὶ ἐθνικὴ ἡ ἐκτέλεσις ὅμως αὐτῆς ἐν μέρει μόνον ἐπιτυχῆς. Ὡς πρὸς τὴν σύνθεσιν τὸ ὅλον τοῦ ἔργου ἔχει καλῶς καὶ τὸ σχέδιον ἐν μέρει ἡ στάσις ὅμως τοῦ μοναχοῦ δὲν ἔχει τὸ σοβαρὸν καὶ ὑψηλὸν τῆς στιγμῆς ὁ τεχνίτης ἐπιτηδευθεὶς νὰ προσεγγίσῃ τὸ ὑψηλόν, περεξέκλινε τοῦ ἀληθοῦς καὶ τοῦ φυσικοῦ. Ὁ χρωματισμὸς τῆς εἰκόνος εἶναι μονότονος καὶ ψυχρὸς. Ὡς πρὸς τὸ σχέδιον δὲ ἐπιτυχῶς εἶναι μόνον ἐπεξεργασμένον τὸ σῶμα τοῦ μοναχοῦ.

2) Πανσέληνον Μαρτίου ἐν Κερκύρα. Ὁ τόνος τῆς εἰκόνος ταύτης, εἰς ὃν μᾶλλον ἔπρεπε νὰ προσέξῃ τοιοῦτον θέμα λαβὼν ὁ τεχνίτης εἶναι ἀνεπιτυχῆς, διὰ τοῦτο ἡ εἰκὼν εἶναι μὲν σκοτεινὴ, ἀλλὰ δὲν εἰκονίζει νύκτα.

3) Τοπογραφίαν Κερκύρας. Τὸ ἔργον τοῦτο ἔχει τι τὸ βεβιασμένον. Τὸ σχέδιον αὐτοῦ εἶναι ὅπως αὐτῶν καλόν, ἀλλ' ὁ χρωματισμὸς εἶναι σκληρὸς. Φαίνεται ὅτι ὁ τεχνίτης ἐσπουδάσε μεθ' ὑπομονῆς τὰ καθέκαστα μέρη τοῦτο ὅμως δὲν ἀποτελεῖ τὴν καθόλου ἀκρίβειαν ἐνὸς καλλιτεχνήματος.

4) Παρουσίασε καὶ ἐτέραν τινα εἰκόνα ἀτελεῖ, παριστῶσαν τὴν Ἴριον.

Γ. ΚΟΡΥΖΗΣ. Χωρικὸν δένοντα τὰ πέδιλά του. Τὸ ἔργον τοῦτο στερεῖται τῆς ὅσον κατὰ τεχνίτην ἀκριβοῦς μελέτης τῆς φύσεως. Θὰ ἦτο δὲ ὅπως αὐτῶν καλόν, ἂν ὁ τεχνίτης ἐδίδοε πλείονα προσοχὴν εἰς τὸ σχέδιον καὶ εἰς τὸν χρωματισμὸν πλειοτέραν ἀλήθειαν.

ΒΑΡΟΥΧΑΣ. Προσωπογραφίαν τοῦ ἀποθανόντος Ἰω. Παπαβῆρη γοποῦλου ἐκ φωτογραφίας. Ὁμοιότης ὑπάρχει. Ἄν ἡ εἰκὼν αὕτη ἦτο ἐξωγραφημένη ἐκ τῆς πρωτοτύπου φύσεως θὰ ἦτο βεβαίως τεχνικωτέρα.

Ι. ΒΑΣΣΑΡΑΜΙΑΣ. Χωρικὸς ὁδοιποροῦντας. Τὸ ἔργον τοῦτο στερεῖται τεχνικῆς ἐπεξεργασίας.

Ν. ΑΝΤΩΝΟΒΙΤΖ. Ἐξέθηκε τρεῖς εἰκόνας παριστῶσας καρπούς, μίαν δὲ εἰκονίζουσαν ἀνθοδέσμη. Ἡ φέρουσα τοὺς καρπούς, ἐν οἷς εἶναι ἐξωγραφημένος καὶ ὑδροπέπων εἶναι καλλιτέρα τῶν λοιπῶν.

ΕΛΕΝΗ ΜΑΡΣΑΝ. Καρπούς. Ἡ διάταξις τῶν καρπῶν καλὴ ἐπίσης εἰς τὴν εἰκόνα ταύτην ἀνευρίσκει τις ἀρκοῦσαν καλαισθησίαν καὶ σχέδιον ὁ χρωματισμὸς ὅμως ξηρὸς, ἀρμόζων εἰς ἕτερον κλάδον ζωγραφικῆς.

ΚΛΕΟΝΙΚΗ ΓΕΝΝΑΔΙΟΥ. Χωρικὴν Ἀττικῆς. Τὸ ὅλον ἔχει καλῶς, ἀλλὰ στερεῖται τεχνικῆς ἐπεξεργασίας.

Δ. ΒΕΓΙΑΣ. Χωρικὴν ἐκ τῆς κόμης Γαστούρη καὶ ἑτερά τινά ἔργα.

ΑΛΕΞΙΟΣ ΔΑΜΗΡΗΣ. Προσωπογραφίαν τῆς **Α. Μ.** τῆς Βασιλίσσης καὶ τοῦ μακαρίτου Ἀσωπίου.

ΑΝ. ΚΑΜΒΥΣΟΠΟΥΛΟΣ. Νέον Κρητικά.

ΦΡ. ΣΤΟΥΑΡΤ. Τοπογραφίαν.

Τοιαῦται εἰσιν αἱ ἐκτεθειμέναι ἐλαιογραφίαι. Μεταβαίνομεν ἤδη εἰς τὰς ὑδρογραφίας, σκιαγραφίας καὶ εἰς τὰς διὰ στερεῶν χρωμάτων γραφάς (pastel). Εἰς τὰ εἶδη ταῦτα ἐξέθησαν εἰκόνας μόνον Κυρίαί. Τὸ σύνολον τῶν εἰκόνων τούτων δὲν δεικνύει μὲν γραφίδας ἀρκούντως ἡσκημένας, εἶναι ὅμως θέαμα παρήγορον καὶ τερπνὸν νὰ βλέπη τις εὐγενεῖς Ἑλληνίδας ἀσχολουμένας περὶ τὰς καλὰς τέχνας, καὶ ἠθέλαμεν εὐχρηστῆ ἵνα πλειότεραι κατὰ τὴν προσηχτῆ περίοδον Κυρίαί λάβωσι μέρος.

Ὑδρογραφίας ἐξέθησαν.

ΟΛΥΜΠΙΑΣ ΟΛΥΜΠΙΟΥ. Ὑδρογραφίαν παριστώσαν γραῖαν. Ἡ εἰκὼν αὕτη ἔχει μὲν ἔκφρασιν καλήν, τὸ σχέδιον ὅμως στερεῖται ἀληθείας.

ΜΑΡΙΑ ΣΑΡΙΠΟΛΟΥ. Σκηνογραφίαν τοπίου (Ἐθνικοῦ Μουσείου.) Τὸ σχέδιον εἶναι καλὸν καθὼς καὶ ἡ χρῆσις τῶν ὑδατοχρωμάτων. Τὸ ὅλον ὅμως φαίνεται μᾶλλον ὡς προσχεδιάσμα (esquisse) καὶ οὐχὶ ἔργον περατωμένον ἐντελῶς. Τὸ ἔργον τοῦτο εἶναι τὸ καλλίτερον τῶν λοιπῶν ἐν τῇ ἐκθέσει ὑδρογραφιῶν.

ΑΘΗΝΑ ΣΑΡΙΠΟΛΟΥ. Σκηνογραφίαν τοπίου (Ἀγᾶ Βρύση). Τὸ πρόσθιον τῆς εἰκόνας ταύτης ὡς πρὸς τὸν φωτισμὸν ἔχει καλῶς, δὲν εὐρίσκεται ὅμως εἰς ἀρμονίαν πρὸς τὸ βάθος. Στερεῖται δὲ καὶ ἐλευθέρας ἐπεξεργασίας.

Ζωγραφικὴ διὰ στερεῶν χρωμάτων (pastel).

Εἰς τὸ εἶδος τοῦτο μία μόνον εἰκὼν ἐξετέθη ὑπὸ τῆς **Κ. ΣΟΦΙΑΣ ΜΑΥΡΟΜΙΧΑΛΗ,** παριστώσα καρπούς ἐπὶ τραπεζῆς. Ἡ ὅλη ἐπεξεργασία τῆς εἰκόνας διὰ τῶν στερεῶν χρωμάτων ἔχει καλῶς φαίνεται ὅμως τὸ ἔργον λίαν ἐπιτετηδευμένον (maniéré).

Σκιαγραφία.

ΜΑΡΙΑ ΔΗΜΟΚΑ. Κεφαλήν ἐκ φύσεως.

Ἄγιογραφία.

Ἄγιογραφικὰ ἔργα ὀλίγιστα παρουσιάσθησαν. Ἐκ τούτων δὲ διακρίνονται ἡ τοῦ **Κ. ΣΠΥΡ. ΧΑΤΖΗΓΙΑΝΝΟΠΟΥΛΟΥ** Ἄγ. Τριάς, ἥτις καὶ ἐν τῇ προλαβούσῃ ἐκθέσει ἐξετέθη καὶ ἔτυχεν ἀργυροῦ βραβείου β' τάξεως. Ἄλλοι ἀγιογράφοι ἐξέθησαν ἔργα οἱ ἐξῆς.

ΑΣΠΙΩΤΗΣ. Τὸν Ἄγ. Σπυρίδωνα. Τὸ ἔργον τοῦτο ὡς πρὸς τὸ σύνολον φέρει τὴν ἀπαιτουμένην ὑπὸ τῆς ἐκκλησιαστικῆς τέχνης ἀπλότητα. Τὸ σχέδιον ὅμως ἐν γένει ἔχει πλημμελῶς, παρέλκει δὲ καὶ ἡ τεθειμένη πρὸς τὰ ἀριστερὰ τῆς εἰκόνας τράπεζα, μὴ ἀρμόζουσα εἰς τὸν ρυθμὸν.

Ι. ΤΑΜΒΑΚΗΣ. Εἰκόνα παριστώσαν τοὺς ἱεράρχας ἐν ταύτῃ ἡ τὸν Χρυσόστομον εἰκονίζουσα ὑπερέχει τῶν λοιπῶν. Ἐξέθηκε καὶ εἰκόνα τῆς Θεοτόκου.

Ι. ΔΗΜΑΔΗΣ. Ἄγ. Τριάδα.

Ν. ΑΝΔΡΟΝΙΚΟΣ. Ζωοδόχον Πηγὴν.

Σ. ΠΑΞΙΝΟΠΟΥΛΟΣ. Πέτρον καὶ Παῦλον.

Καθόλου δὲ περὶ ἀγιογραφίας παρατηροῦμεν ὅτι ὁ κλάδος οὗτος τῆς ζωγραφικῆς εὐρίσκεται εἰς παρακμὴν, μεταπεσὼν εἰς βιοποριστικὸν ἔργον, ἀσκούμενον ὑπὸ ἀνθρώπων, ὧν πολλοὶ ἀγνοοῦσιν ἐντελῶς τὰ στοιχεῖα τῆς τέχνης,

ἀγνοοῦσιν αὐτὸ τὸ σχέδιον, ἀκολουθοῦσι δὲ μερικὰς συνταγὰς, ἅς αἱ παραδόσεις καὶ ἔντυπὸν τι σύγγραμμα παλαιὸν περὶ ἐκκλησιαστικῆς ζωγραφικῆς διαλαμβάνει. Ἐλπίς ὑπάρχει ὅτι ὁ κλάδος οὗτος τῆς ζωγραφικῆς θέλει ἀνυψωθῆ καὶ θέλει λάβει τὴν ἐμπρέπουσαν αὐτῷ θέσιν διὰ τοῦ χρόνου, ἀναπτυσσομένων καὶ τῶν λοιπῶν κλάδων τῆς ζωγραφικῆς καὶ μετ' αὐτῶν τῆς καλαισθησίας τοῦ κοινοῦ, ὅπως ἀναζητῆ καὶ ἐν τῇ ἀγιογραφίᾳ τὴν τελειότητα τῆς τέχνης· διότι προσθετόν καὶ τοῦτο ὅτι σήμερον ἐν τῶν μεγίστων κωλυμάτων πρὸς ἀνύψωσιν τῆς ἀγιογραφίας εἶναι καὶ αἱ προλήψεις.

Κατὰ τὰ προεκτεθέντα θεωροῦμεν ὅτι τὰ βραβεῖα καὶ οἱ ἔπαινοι πρέπει ν' ἀπονεμηθῶσι κατὰ τὴν ἐξῆς τάξιν. Σημειοῦμεν δ' ἐνταῦθα ὅτι ἐκ τῶν εἰς τὴν συναγωγὴν τῆς καλλιτεχνίας διορισθέντων τριῶν Ἑλλανοδικῶν ὁ Κ. Προσαλέντης δὲν ἐδέχθη νὰ λάβῃ μέρος εἰς τὴν κρίσιν· διὸ πρόβημεν μόνοι ἐπὶ τὸ ἔργον δηλώσαντος τοῦ Κ. Ν. Λύτρα εὐθὺς ἐξ ἀρχῆς ὅτι θέλει λάβει μέρος μόνον εἰς τὴν κρίσιν τῶν ἔργων τῆς ζωγραφικῆς.

Κατὰ τὴν ἀνωτέρω ἐπομένως κρίσιν ἡμῶν ἀπονέμεται τὰ ἐξῆς βραβεῖα.

Ἐν τῇ ἔλαιογραφίᾳ ἀποδίδομεν εἰς τὸν Κ. Π. Δ. Πανταζῆν νομισματόσημον ἀργυροῦν Α' τάξεως.

Εἰς τὸν Κ. Ἀλταμοῦραν νομισματόσημον χαλκοῦν.

Εἰς τὴν Κ. Ἑλ. Μαρσάν ἔπαινον.

Ἐν τῇ ὕδρογραφίᾳ ἀποδίδομεν εἰς τὴν Κ. Μαρίαν Σαριπόλου ἔπαινον.

Ἐν Ἀθήναις, τῇ 1 Ἰουνίου 1875.

Οἱ Ἑλληνοδίκαι

Μ. ΜΕΛΑΣ.

Ν. ΛΥΤΡΑΣ.